

*dr Jolanta Sala*¹

Zakład Statystyki, Ekonometrii i Informatyki, Wydział Zarządzania
Powiślańska Szkoła Wyższa

*dr Halina Tańska*²

Katedra Multimediów i Grafiki Komputerowej, Wydział Matematyki i Informatyki
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

Integracja życia gospodarczego i społecznego poprzez ICT

WPROWADZENIE

Autorki opracowania po ponad 30 latach obserwacji uczestniczącej w zjawiskach ekonomicznych o skali mikro i makro związanych z zastosowaniami technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) uważają za swój obowiązek współuczestniczyć w próbach uogólnień zmierzających do poszukiwania „zagubionego sensu dokonujących się przemian” [Kerckhove, 2001]. Niniejsze opracowanie poświęcone jest integracji i dezintegracji życia gospodarczego i społecznego poprzez ICT.

INTEGRACJA I JEJ INTERPRETACJE

Z perspektywy filozofii definicja integracji jest prosta i zdroworoządkowa. Wyjaśniana jest ona jako „proces lub stan zespolenia części w taki sposób, w jaki tworzy się całość organiczna, lub umieszczanie jakiegoś poszczególnego elementu w owej całości. Czynnikiem integracji są jedność elementów, ich identyczność w ramach całości i niepowtarzalność uzyskanej całości” [Posiad, Więckow-

¹ Adres korespondencyjny: Zakład Statystyki, Ekonometrii i Informatyki, Wydział Zarządzania, Powiślańska Szkoła Wyższa, ul. 11 listopada 13, 82-500 Kwidzyn, e-mail: jolasala@interia.pl, tel. 55 261 31 39.

² Adres korespondencyjny: Katedra Multimediów i Grafiki Komputerowej, Wydział Matematyki i Informatyki, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, ul. Słoneczna 54, 10-689 Olsztyn, e-mail: tanska@uwm.edu.pl, tel. 89 524 60 83.

ski, 1983, s. 159–160]. *Słownik pojęć filozoficznych* odnotowuje także zjawisko integracji społecznej, ale nie wyodrębnia aspektów związanych z życiem gospodarczym. Niewątpliwie integracja życia gospodarczego i społecznego mieści się w pojęciu filozoficznym integracji społecznej polegającej na zespoleniu i zharmonizowaniu elementów zbiorowości społecznej rozumianymi jako intensywność i częstotliwość kontaktów między członkami tej zbiorowości oraz jako akceptacja wartości i norm grupy (integracja kulturowa i integracja normatywna). Działalność ludzka ma charakter wielowymiarowy i interdyscyplinarny, a integracja stanowi istotę rozwoju cywilizacji przez „kontakty” i „akceptację”.

Niestety, pojęcie integracji było wykorzystywane instrumentalnie podczas lokalnych (polskich, środkowoeuropejskich i europejskich) oraz globalnych procesów przemian politycznych na przełomie XX i XXI wieku. Zarówno w teorii, jak i w praktyce służyło ono do dezintegracji społeczności narodowych oraz umocnienia dominacji gospodarczej ponadnarodowych korporacji. Dezintegracja, czyli rozpadanie się całości w rozumieniu filozofii [Posiad, Więckowski, 1983, s. 66], jest procesem lub stanem występującym wówczas, gdy elementy pewnej całości (strukturalnej lub czynnościowej) przestają ją tworzyć, przynajmniej pod jakimś względem. Tak więc, dezorganizacja społeczna, a właściwie jej skrajna postać – dezintegracja polega na rozluźnieniu lub zerwaniu więzi społecznych, na osłabieniu lub zaniku poczucia solidarności wewnątrzgrupowej, obowiązywalności reguł i norm, na zmniejszeniu lub braku kontroli społecznej. Niewątpliwie zjawiska dezintegracji i integracji społecznej towarzyszyły tworzeniu i umacnianiu wielkich totalitaryzmów XX wieku, jakimi były niemiecki nazizm i rosyjski komunizm [Winiarski (red.), 2012, s. 119–122].

Interpretacja socjologii nie odbiega istotnie od przywołanej perspektywy filozofii, choć w praktyce polskiego życia społecznego i gospodarczego na przełomie XX i XXI w. eksponuje się zwykle proces włączania mniejszościowych grup społecznych (m.in. mniejszości narodowe, uchodźcy, emigranci) i uzyskiwania przez nie możliwości, praw i usług dostępnych dla większości³. Podobnie interpretacje ekonomii są zniekształcone przez wymiar polityczny, gdyż eksponują one proces tworzenia oraz trwania powiązań i współzależności gospodarczej pomiędzy krajami [Zawiślińska], choć niewątpliwie integracja gospodarcza może dotyczyć zdarzeń wewnątrz jednego kraju lub regionu.

Narodziny najnowszej perspektywy rozwojowej można zlokalizować w latach 70. XX wieku, a jako podstawę zjawisk dezintegracji i integracji społecznej określić technologie ICT. Bazując na przemysłeniach analityków społecznych i gospodarczych⁴ wymiar czasowy identyfikacji tych zjawisk w skali globalnej

³ W ONZ funkcjonuje Biuro Integracji Społecznej w Departamencie Spraw Gospodarczych i Społecznych (Department of Economic and Social Affairs), które w sposób istotny wpływa na kontrowersyjną praktykę w zakresie integracji społecznej wymagającej zwykle kompromisu (wyrzeczenia) obu stron.

⁴ Miedzy innymi: J. van Dijk, M. Castells, J. Stiglitz, D. Kerckhove.

określają następujące lata: 1970, 1990, 2000, 2010. Ową współczesną perspektywę nazywa się m.in. epoką sieci i osiągnęła ona dojrzałość od roku 2000 [Dijk, 2010, s. 11]. W latach 90. XX wieku instrumentalne znaczenie podczas przemian dezintegracyjnych związanych z ICT, a nazywanych integrującymi, miała także idea społeczeństwa informacyjnego (w szczególności w interpretacji Martina Bangenmanna, komisarza ds. telekomunikacji i informatyki UE). Technologie ICT zostały wykorzystane do dezintegracji w kontekście tradycyjnych wartości i norm, w tym także w życiu gospodarczym⁵.

Obecnie w drugiej dekadzie dojrzałego rozwoju społeczeństwa sieciowego (zwanego także informacyjnym, informatycznym, cyfrowym) XXI w. ciągle mówimy zarówno o możliwościach, jak i o zagrożeniach rozwojowych związanych z zastosowaniami technologii ICT. W przypadku jednostkowego człowieka obok korzyści rozwojowych odnotowujemy także wiele destrukcyjnych zjawisk, podobnie można je wyodrębnić dla całych grup społecznych. Tak więc upraszczając i uogólniając można powiedzieć, iż przeplatają się zdarzenia pozytywne – integrujące, ze zdarzeniami negatywnymi – dezintegrującymi.

DEZINTEGRACJA POZYTYWNA

Analiza całego dotychczasowego okresu kształtowania się zjawisk związanych z rozwojem technologii ICT uzasadnia nawiązanie do dorobku nauk o zdrowiu. Kazimierz Dąbrowski sformułował teorię zdrowia psychicznego opartą na hierarchii wartości [Dąbrowski, 1979]. Proces budowania tej hierarchii jest budowaniem układu wartości, gdzie wybory niższego rzędu są podporządkowywane wartościom rzędu wyższego. Proces ten jest z założenia twórczy, ale pełen niepowodzeń i stąd nazwa „dezintegracja pozytywna”, a w przekonaniu autora tej koncepcji psychonerwica nie jest chorobą, lecz naturalnym sposobem tworzenia się hierarchii wartości. Wobec tego jeżeli człowiek jako jednostka społeczna ulega dezintegracji pozytywnej, to również może ona dotyczyć grup ludzi, różnych społeczności.

Autorki niniejszego opracowania od 2003 roku poszukiwały znaczenia kryterium wartości i kultury w przemianach związanych z technologiami ICT [Sala, Tańska, 2005; Sala, Tańska, 2004]. Niestety, wówczas zjawisko zastosowań technologii ICT rozpowszechniało się, rosło ilościowo, ale w większości bezrefleksyjnie i jednokierunkowo. Przeważała prosta kultura konsumpcyjna, a w istocie antykultura i analfabetyzm informatyczny użytkowników ICT. Niemniej jednak wraz z rozwojem i upowszechnieniem stosowania technologii ICT procesy dezintegracji społecznej zaczęły służyć inicjatywom integrującym. I wydaje się, iż wyraźnie w życiu społecznym i gospodarczym społeczeństwa sieciowego ma

⁵ Wyczerpującą analizę amerykańskich procesów dezintegracji z wykorzystaniem pretekstu ICT przedstawił noblista Joseph Stiglitz [Stiglitz, 2006].

miejsce kształtowanie się pięciu następujących etapów rozwoju sformułowanych przez K. Dąbrowskiego w odniesieniu do zdrowia psychicznego [Dąbrowski, 1979]:

1. Integracja pierwotna.
2. Dezintegracja jednopoziomowa i jednokierunkowa.
3. Dezintegracja wielopoziomowa spontaniczna.
4. Dezintegracja wielopoziomowa zorganizowana.
5. Integracja wtórna.

Koncepcja K. Dąbrowskiego spotkała się z zainteresowaniem Abrahama Masłowa i na takie zasługuje, w szczególności w przypadku tak skomplikowanych przemian jakie towarzyszą zastosowaniom ICT w życiu społecznym i gospodarczym. Tak więc początkowo autorki niniejszego opracowania były zaniepokojone przedłużającymi się w czasie i dominującymi ilościowo symptomami integracji pierwotnej (etap 1), a m.in. takimi jak zachowanie egoistyczne i egocentryczne, mające na celu zaspokajanie własnych, podstawowych potrzeb⁶, a także przedmiotowe traktowanie ludzi. Podobnie groźne były procesy dezintegracji jednopoziomowej i jednokierunkowej (etap 2), a głównie dominujący relatywizm wartości (m.in. plaga wirusów i spamu komputerowego) oraz zachowanie bez żadnej orientacji i podatne na zmiany mody, ideologii, przywódców bez zdolności wartościowania, a także obejmujące wszystko, co nie ukierunkowane, dziwaczne, nie dające się przewidzieć, pozbawione refleksji i zróżnicowania uczuć (z towarzyszącymi nerwicami, uzależnieniem od Internetu, „no-life”⁷, alkoholizmem i narkomanią). Obecnie można odnotować coraz więcej pozytywnych zjawisk świadczących o dezintegracji wielopoziomowej spontanicznej (etap 3) oraz wielopoziomowej zorganizowanej (etap 4), a dla młodych użytkowników ICT ważne jest, aby widoczne było „dążenie do równowagi i integracji wewnętrznej poprzez przekształcenie powinności w rzeczywistość oraz poprzez realizowanie własnego ideału osobowości i urzeczywistnianie ideałów społecznych”. W przypadku zdrowia psychicznego autor koncepcji dezintegracji pozytywnej zaobserwował, iż poziom integracji wtórnej (etap 5) osiągany jest niezwykle rzadko, przy czym często obserwuje się okresowe powroty do poziomu czwartego. Nie jest to zbyt optymistyczna perspektywa dla życia społecznego i gospodarczego wspieranego technologiami ICT, ale warto obserwować, czy w przypadku „zdrowia”⁸ społeczeństwa sieciowego i gospodarki sieciowej zweryfikują się prawidłowości i procesy dezintegracji pozytywnej.

⁶ Głównie rozrywka za pośrednictwem ICT, tj. gry, filmy, publikacje pornograficzne itd.

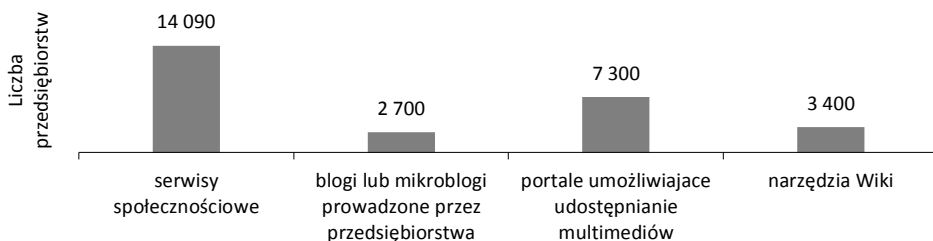
⁷ Zjawisko „braku życia” określające człowieka, który większą część życia (najczęściej całą) spędza przed komputerem, zazwyczaj izoluje się od reszty społeczeństwa, zwany też maniakiem komputerowym całkowicie oddającym się wykonywanemu zajęciu.

⁸ Zdrowie jest jedną z siedmiu potrzeb, na których wg antropologa społecznego i ekonomicznego Bronisława Malinowskiego nadbudowuje się kultura [http://pl.wikipedia.org/wiki/Hierarchia_potrzeb].

SIECI SPOŁECZNE I SIECI GOSPODARCZE

W 2014 roku GUS opublikował na swoim portalu obszernie wyniki badań dotyczących wykorzystania ICT w gospodarstwach domowych i w przedsiębiorstwach. Badania dotyczące przedsiębiorstw zmieniły się w porównaniu z wcześniejszymi pomiarami społeczeństwa informacyjnego. Między innymi dodatkowo badane są przedsiębiorstwa wykorzystujące media społecznościowe⁹, co jest bardzo czytelnym potwierdzeniem przyspieszonej integracji życia społecznego i gospodarczego poprzez ICT. Media społecznościowe (ang. *social media*): Nasza klasa, Facebook, Twitter, You Tube znacznie zmieniły sposób komunikacji, który początkowo był dedykowany do komunikowania się przez Internet między znajomymi i przyjaciółmi oraz umożliwił im tworzenie multimedialnych treści i dzielenie się nimi. Jednak coraz częściej media społecznościowe są wykorzystywane przez przedsiębiorstwa, a pomiary GUS ukazały skalę tego zjawiska w Polsce. Dane te obejmują 158 wierszy pomiarów oraz 14 kolumn.

Niewątpliwie wykorzystanie mediów społecznościowych przez przedsiębiorstwa jest relatywnie nowym zjawiskiem i warto mu poświęcić nieco więcej uwagi, gdyż zmienia się elektroniczny biznes. Ciekawa jest skala tego zjawiska. Na 95,4 tysięcy przedsiębiorstw¹⁰, aż 89,3 tys. przedsiębiorstw wykorzystuje Internet, a 18,3 tys. przedsiębiorstw wykorzystuje media społecznościowe, choć formalnie zdefiniowaną politykę dotyczącą korzystania z mediów społecznościowych posiada tylko 2,8 tys. przedsiębiorstw.

Rysunek 1. Rodzaje mediów społecznościowych wykorzystywanych przez przedsiębiorstwa

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Cztery rodzaje mediów społecznościowych wyodrębnione przez metodyków GUS są porównane na rys. 1. Na 18,3 tys. przedsiębiorstw wykorzystujących me-

⁹ Tablica 6. Przedsiębiorstwa wykorzystujące media społecznościowe w styczniu 2013r. wg wielkości przedsiębiorstwa, PKD, województw i regionów NUTS-1 [http://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5497/3/10/4/nts_wyniki_badan_wykorzystania_ict_2013_calosc.zip].

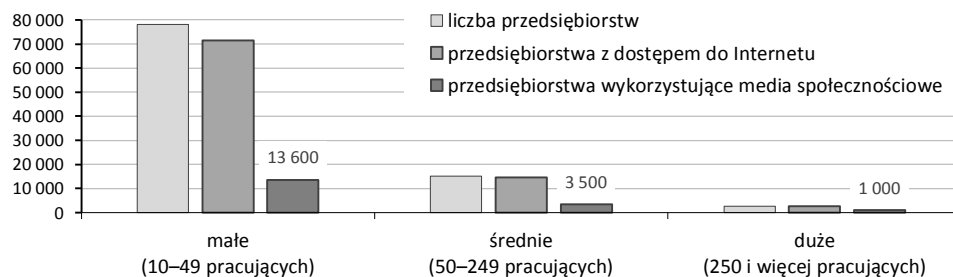
¹⁰ Badane były przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 9 osób.

dia społecznościowe, aż 14,9 tys. korzysta z serwisów społecznościowych, a 7,3 tys. z portali umożliwiających udostępnianie multimediów, potem 3,4 tys. z narzędzi Wiki oraz 2,7 tys. stanowią prowadzone przez przedsiębiorstwa blogi. Oznacza to, iż przedsiębiorstwa wykorzystują więcej niż jeden rodzaj mediów społecznościowych.

W badaniach zidentyfikowanych zostało sześć celów wykorzystywania mediów społecznościowych przez przedsiębiorstwa, na które 18,3 tys. przedsiębiorstw udzieliły 46,7 tys. następujących wskazań:

- 14,3 tys. przedsiębiorstw wykorzystuje te media w celu tworzenia wizerunku przedsiębiorstwa i marketingu produktów (np. reklamowanie produktów, wyrobów, usług);
- 9,2 tys. przedsiębiorstw w celu otrzymywania uwag (komentarzy) lub odpowiadania na uwagi (komentarze) klientów;
- 4,7 tys. przedsiębiorstw w celu zaangażowania klientów w proces rozwoju lub innowacji produktów, wyrobów, usług;
- 6,7 tys. przedsiębiorstw w celu współpracy z partnerami biznesowymi (np. z dostawcami) lub innymi organizacjami (np. organami administracji publicznej, organizacjami pozarządowymi);
- 5,5 tys. przedsiębiorstw w celu rekrutacji pracowników;
- 6,2 tys. przedsiębiorstw w celu wymiany poglądów, opinii lub wiedzy wewnątrz przedsiębiorstwa.

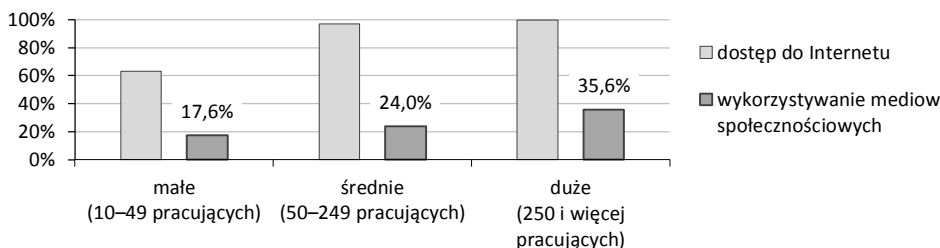
Zarówno zidentyfikowane cele, jak i udzielone odpowiedzi wskazują na istotną skalę zjawiska integracji życia społecznego i gospodarczego poprzez media społecznościowe. Wydaje się, iż warto przyrzeć się temu zjawisku integracji z perspektywy wielkości przedsiębiorstw w porównaniu z liczbą przedsiębiorstw i liczbą posiadających dostęp do Internetu. Na rys. 2 w liczbach bezwzględnych przedstawiona jest skala zjawiska według wielkości przedsiębiorstw. Z 18,3 tys. przedsiębiorstw wykorzystujących media społecznościowe, aż 13,6 tys. to domena małych przedsiębiorstw (3,5 tys. średnich, 1,0 tys. dużych).

Rysunek 2. Liczba przedsiębiorstw wykorzystujących media społecznościowe według wielkości przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Doprecyzowaniem analizy dotyczącej przedsiębiorstw wykorzystujących media społecznościowe jest perspektywa przedstawiona na rys. 3 w odsetkach, tzn. wykorzystuje media społecznościowe 17,6% małych przedsiębiorstw, 24% średnich i 35,6% dużych.

Rysunek 3. Odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących media społecznościowe według wielkości przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

DEZINTEGRACJA INSTYTUCJONALNA

Podczas przemian ustrojowych i transformacji społeczno-gospodarczej na przełomie XX i XXI wieku w Polsce doświadczyliśmy realizacji różnych koncepcji wykorzystujących rozmaite hasła takie jak m.in. gospodarka rynkowa, liberalizm społeczny i gospodarczy, społeczeństwo informacyjne, integracja europejska, decentralizacja państwa, tanie państwo. Osiągnięte wyniki minęły się z oczekiwaniami wielu Polaków [Kleiber, 2011, s. 64–85]. Niewątpliwie procesy dezintegracyjne były bardzo „bolesne” i we wszystkich obszarach życia społecznego i gospodarczego można zaobserwować procesy scalania, łączenia się kilku elementów w całość, co jest typowe dla procesów integrujących (lub stanów integracji). Optymistycznie można uznać, iż są to zdarzenia typowe dla dezintegracji pozytywnej.

Nieustająco przemianom tym towarzyszy określenie „integracja europejska” stosowane wobec procesu stopniowego integrowania się państw Europy pod względem gospodarczym, prawnym i politycznym. Oczywiście zastosowania technologii ICT stanowią znaczący instrument wykorzystywany równolegle, co eksponują plan rozwoju EU w latach 2000–2010 (tzw. proces lizboński) oraz strategia EU 2020 na lata 2010–2020. Strategia EU 2020 jest realizowana „na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu”. Według socjologa i eksperta wpływu ICT Jana van Dijka instytucjonalną politykę i administrację publiczną po 2000 roku (w epoce sieci) charakteryzują następujące działania [Dijk, 2010, s. 59]:

1. Nawiązywanie za pośrednictwem sieci bezpośrednich relacji z innymi jednostkami.
2. Zrzeszanie się z różnymi organizacjami społecznymi i politycznymi.
3. Omijanie państwa narodowego jako tradycyjnego centrum politycznego.
4. Przekazanie władzy innym jednostkom.
5. Tolerancja, akceptacja i inspiracja zmiany układu sił w państwie.
6. Przekształcanie się w „państwo sieciowe”.
7. Budowa coraz więcej niezależnych i sprywatyzowanych agencji rządowych.

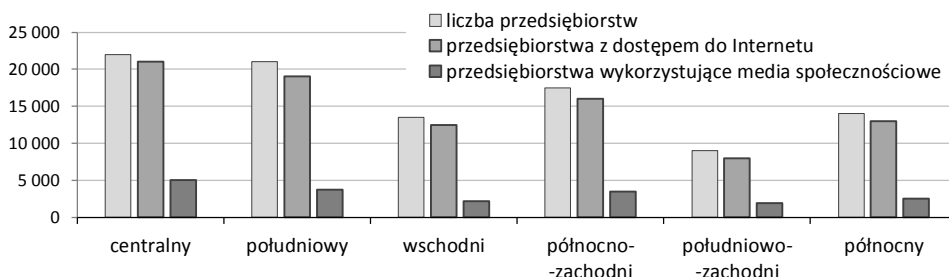
Niniejsza diagnoza wpływu technologii ICT oraz związanych z nimi ideologii została uogólniona i przedstawiona niezależnie od specyfiki narodowej oraz specyfiki aktora politycznego tj. państwa i jego organów (np. parlament, rząd, sąd), partii politycznych, związków zawodowych czy organizacji samorządu terytorialnego (np. rada gminy, zarząd gminy). J. van Dijk zidentyfikował działania różnych aktorów politycznych, w tym także lokalnych i regionalnych instytucji publicznych, które w Polsce i krajach UE regularnie monitorują stan i procesy integracji społeczno-gospodarczej, instytucjonalnej i przestrzennej swojego terytorium. Przyjęta perspektywa postrzegania problemów rozwoju regionalnego i integracji regionalnej wiąże się z założeniami teoretycznymi i metodologicznymi stwierdzającymi możliwość modelowania poprzez działania polityczne, administracyjne i instytucjonalne zarówno procesów integracji, jak i rozwoju regionu.

Podążając za obowiązującą poprawnością polityczną problematyki regionalnej, integracja nie jest procesem w pełni żywiołowym i poprzez odpowiednią politykę można ją kształtować dążąc do osiągnięcia pożądaných stanów i celów. Zakłada się, że zarówno na poziomie poznawczym, jak i politycznym wymagane jest ustalenie, jakie stany i cele są możliwe do osiągnięcia oraz jakie są pożądane. Oczywiście złożoność problematyki regionalnej wynika z jej wielowymiarowości i interdyscyplinarności. Czynniki kształtujące region występują w ramach globalnych procesów rozwojowych, na które składają się: procesy zróżnicowania (diferencjacji) i procesy integracji. Podkreśla się, że procesy te mogą przebiegać równolegle, gdyż zróżnicowanie systemów działania zespołowego rodzi integrację. Jednocześnie przyjmuje się, że procesy integracji regionów obejmują wszelkie rodzaje ludzkiej działalności, a więc: aktywność ekonomiczną (gospodarczą), społeczno-kulturową i polityczną [Waldziński, 2005, s. 23]. W celu monitorowania regionów UE metodycy Eurostat wyodrębnili makroregiony NUTS-1, dla których wykorzystanie mediów społecznościowych przez przedsiębiorstwa w Polsce w 2013 roku przedstawia rys. 4.

Bez ryzyka można podsumować, iż wykorzystanie mediów społecznościowych przez przedsiębiorstwa w poszczególnych makroregionach kształtuje się podobnie, co potwierdza udział procentowy oscylujący od 16% do 22%.

Warto jeszcze przypomnieć o wizerunkowych praktykach administracji publicznej i mijania się z prawdą wykorzystania ICT w polskim życiu gospodarczym i społecznym. Należy podkreślić istnienie co najmniej dwóch dokumentów wize-

runkowych. Jeden z nich jest długoterminową strategią rozwoju do 2030 roku [Boni, 2009], a drugi wizją zrównoważonego rozwoju dla polskiego biznesu do 2050 roku [Wizja..., 2013]. Pierwszy budzi zażenowanie po przeczytaniu 400 stron, gdyż w rządowej Strategii rozwoju Polski do 2030 roku zastosowania technologii ICT zostały pozostawione same sobie.

Rysunek 4. Liczba przedsiębiorstw wykorzystujących media społecznościowe według regionów

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Doradcy Ministerstwa Cyfryzacji i Rady Ministrów zignorowali kluczowy problem przełomu XX i XXI wieku skazując nasz kraj na degradację. Natomiast w drugim dokumencie opracowanym przez przedstawicieli przedsiębiorstw pod patronatem Ministerstwa Gospodarki, choć rozwój został potraktowany z większą troską, to także wykazano się sporą luką kompetencyjną związaną z istotą przemian epoki sieci. Niewątpliwie działania administracji publicznej nie sprzyjają porządkowaniu zastosowań technologii ICT w gospodarce. Niemniej spontaniczne wykorzystywanie mediów społecznościowych w działalności gospodarczej przez przedsiębiorstwa (a w szczególności małe przedsiębiorstwa) świadczy o poszukiwaniach na miarę potrzeb i możliwości. Niestety, w pomiarach Eurostatu zastosowania technologii ICT w życiu społecznym i gospodarczym w Polsce są znacznie poniżej przeciętnego poziomu w UE.

Autorki niniejszego opracowania są przekonane, iż konieczne jest instytucjonalne wsparcie władz rządowych i samorządowych w zakresie poprawy poziomu wykorzystania ICT. Potwierdzają to przekonanie badania własne przedsiębiorstw w pomorskim przemyśle, gdyż potencjał firm i pracowników jest otwarty. Niemniej same przedsiębiorstwa (w szczególności MSP) nie poradzą sobie z udźwignięciem „skoku technologicznego”, a taki jest konieczny wobec powstałych zaopóźnień. Można zaryzykować przekonanie graniczące z pewnością, że bez tego skoku wiele firm i miejsc pracy w przemyśle długo nie przetrwa wobec globalnej konkurencyjności. Niestety, w naszym kraju brakuje instrumentów sprzyjających innowacyjności kreowanej we współpracy przedsiębiorstw MSP ze sferą nauki. I choć autorki uczestniczyły w zespole wypracowującym model transferu wiedzy

narzędziowej dla przedsiębiorstw projektowo-produkcyjnych, to barier społeczno-gospodarczych związanych z jego wdrożeniem jest ogrom.

PODSUMOWANIE

Zaprezentowana interpretacja integracji życia społecznego i gospodarczego spowodowanego poprzez technologie ICT została zidentyfikowana jako proces dezintegracji. Objaśniając ten proces przy wsparciu teorii dezintegracji pozytywnej, niektóre zdarzenia można utożsamiać z etapem 2 (jednopoziomym i jednokierunkowym), a inne już z etapem 3 (wielopoziomym spontanicznym). Autorki nie twierdzą, iż w Polsce nie funkcjonują podmioty życia społeczno-gospodarczego na wyższym poziomie budowania układu wartości związanego z zastosowaniami technologii ICT, niemniej znakomita większość ma jeszcze daleką drogę do osiągnięcia etapów 4 i 5 (tj. dezintegracji wielopoziomowej zorganizowanej i integracji wtórnej). W kontekście procesów integracyjnych w niniejszym opracowaniu zasygnalizowane zostało, iż:

1. Technologie ICT stanowią podstawę zjawisk integracji i dezintegracji w życiu społecznym i gospodarczym.
2. Zdarzenia dezintegracji w życiu społecznym i gospodarczym nie muszą mieć charakteru negatywnego.
3. Spontaniczne wykorzystywanie mediów społecznościowych w działalności gospodarczej przez przedsiębiorstwa świadczy o poszukiwaniach o charakterze dezintegracji pozytywnej.
4. Dezintegracja pozytywna jest z założenia procesem twórczym, ale pełnym niepowodzeń; jest procesem budowania hierarchii wartości, gdzie wybory niższego rzędu są podporządkowywane wartościom rzędu wyższego.

Na podstawie własnych wieloletnich doświadczeń badawczych i publikacji [Sala, Tańska, 2013] autorki podkreślają swoisty analfabetyzm w obszarze związanym z wykorzystaniem ICT w gospodarce. Konieczne jest instytucjonalne wsparcie władz rządowych i samorządowych w zakresie poprawy poziomu wykorzystania ICT w życiu społecznym i gospodarczym.

BIBLIOGRAFIA

- Boni M. (red.), 2009, *Polska 2030. Wyzwania rozwojowe*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa, www.zds.kprm.gov.pl.
- Castells M., 2008, *Spoleczeństwo w sieci*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Castells M., 2013, *Władza komunikacji*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Dąbrowski K., 1979, *Dezintegracja pozytywna*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.

- Dijk van J., 2010, *Spoleczne aspekty nowych mediów. Analiza społeczeństwa sieci*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Kerckhove D., 2001, *Inteligencja Otwarta. Narodziny społeczeństwa sieciowego*, MIKOM, Warszawa.
- Kleiber M., 2011, „Mądra Polska” – Dekalog dla społeczeństwa wiedzy, umiejętności i przedsiębiorczości, „Przedsiębiorstwo przyszłości” – Kwartalnik WSZiP im. Heleny Chodakowskiej”, red. I.K. Hejduk, nr 2(7), s. 64–85, Warszawa.
- Portal informacyjny GUS, http://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/default_aktualnosci/5497/3/10/4/nts_wyniki_badan_wykorzystania_ict_2013_calosc.zip (dostęp: 21.01.2014).
- Posiad A., Więckowski Z., 1983, *Mały słownik terminów i pojęć filozoficznych*, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa.
- Sala J., Tańska H., 2013, *Pomiędzy oficjalnym wizerunkiem a prawdą wykorzystania ICT w gospodarce*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy”, red. C.F. Hales, M. Sarama, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów.
- Sala J., Tańska H., 2004, *Internet – próby wartościowania z perspektywy filozofii* [w:] *Informatyka we współczesnym zarządzaniu*, red. J. Kisielnicki, J.S. Nowak, J.K. Grabara, Wydawnictwo Naukowo-Techniczne, Warszawa.
- Sala J., Tańska H., 2005, *Poszukiwanie kultury w społeczeństwie informacyjnym* [w:] *Społeczeństwo informacyjne 2005*, red. G. Bliźniuk, J.S. Nowak, PTI, Katowice.
- Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2008–2012*, GUS Urząd w Szczecinie, http://www.stat.gov.pl/gus/5840_4293_PLK_HTML.htm.
- Stiglitz J.E., 2006, *Szalone lata dziewięćdziesiąte*, Wydawnictwo PWN, Warszawa.
- Waldziński D., 2005, *Polityka regionalna w Polsce w procesie przemian kulturowo-cywilizacyjnych. Zarys problemu*, Wydawnictwo UWM, Olsztyn.
- Winiarski B. (red.), 2012, *Polityka gospodarcza*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Wizja zrównoważonego rozwoju dla polskiego biznesu 2050, www.csr.gov.pl, www.odpowiedzialnybiznes.pl, www.pwc.pl/sbs (dostęp: 7.05.2013 r.).
- Zawiślińska I., *Integracja gospodarcza*, PWN Biznes, Portal Wiedzy PWN, <http://biznes.pwn.pl/haslo/3915016/integracja-gospodarcza.html>.

Streszczenie

Dość powszechne są publikacje dotyczące gospodarki sieciowej i społeczeństwa sieciowego, choć z powodu atomizacji nauki są one zwykle analizowane odrębnie. Autorki eksponują perspektywę wynikającą ze sprzężenia zwrotnego pomiędzy rozwojem technologii ICT a wielowymiarowym i interdyscyplinarnym rozwojem działalności ludzkiej. Jednym z pretekstów integralnego spojrzenia na procesy rozwojowe jest nowa praktyka pomiarów GUS, uwzględniająca przedsiębiorstwa wykorzystujące media społecznościowe. Pomiarzy dotyczące tego zjawiska w Polsce stanowią weryfikację wielu hipotez badawczych dotyczących społeczeństwa informacyjnego oraz wskazują tendencje w praktyce życia społeczno-gospodarczego, także w świetle uwarunkowań regionalnych. Opracowanie stanowi syntezę zjawisk integrujących przez technologie ICT.

Słowa kluczowe: media społecznościowe, integracja, dezintegracja, dezintegracja pozytywna, sieci społeczne, sieci gospodarcze

Integration of Economic and Slife by Means of ICT

Summary

Publications on the network economy and network society are quite common, although due to the atomization of science they are usually analyzed separately. The authors emphasize the perspective resulting from the feedback between the development of ICT and the development of multidimensional and interdisciplinary human activities. One of the excuses of an integral perspective on the development processes, is a new practice by GUS of taking into account by companies using social media. Measurements of this phenomenon in Poland verify many research hypotheses referring to the information society and identify trends in the practice of social and economic life, also in the light of regional conditions. The study is a synthesis of integration phenomena by means of ICT.

Keywords: social media, integration, disintegration, positive disintegration, business networks, social networks

JEL: F15, M14, M15, M16, M21